

Original Article

นิพนธ์ต้นฉบับ

อิทธิพลของการทำหน้าที่ของครอบครัว การสนับสนุนทางสังคม และการเห็นคุณค่า ในตนเอง ที่มีต่อคุณธรรมของวัยรุ่นจิตอาสา

พริยา เลิศมงคลนาม*

งามลย์ นิวเหลือง**

*วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

**สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงสำรวจครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลคือ การทำหน้าที่ของครอบครัว การสนับสนุนทางสังคม และการเห็นคุณค่าในตนเอง ตลอดจนอิทธิพลของปัจจัยที่มีต่อคุณธรรมของกลุ่มวัยรุ่นนี้ ในโรงพยาบาลชุมชน 5 แห่ง จังหวัดนนทบุรี จำนวน 413 คน ในเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ 2551 เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) แบบขั้นตอน (stepwise method)

พบว่า 1) วัยรุ่นจิตอาสาอยู่ในครอบครัวที่มีการทำหน้าที่ของครอบครัว การสนับสนุนทางสังคม การเห็นคุณค่าในตนเอง และคุณธรรมอยู่ในระดับสูง 2) การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนเมื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณธรรม พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองด้านความรู้สึกว่าตนมีความสามารถ การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว การเห็นคุณค่าในตนเองด้านความรู้สึกว่าตนมีคุณความดี การสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียน การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการแก้ปัญหาของสมาชิกในครอบครัว และการสนับสนุนทางสังคมด้านสิ่งของและบริการจากโรงพยาบาลมีอิทธิพลต่อคุณธรรม โดยตัวแปรทั้ง 6 ตัว ร่วมกันพยากรณ์คุณธรรมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และสามารถอธิบายได้ ร้อยละ 71.1 และตัวแปรที่พยากรณ์คุณธรรมได้ดีที่สุด คือ การเห็นคุณค่าในตนเองด้านความรู้สึกว่าตนมีความสามารถ

คำสำคัญ: จิตอาสา การทำหน้าที่ของครอบครัว การสนับสนุนทางสังคม การเห็นคุณค่าในตนเอง และคุณธรรม

บทนำ

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยปัจจุบัน ได้พัฒนาความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขั้นสูง เข้าสู่ยุคของการสื่อสารไร้พรมแดน อัน

นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเกิดการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมซึ่งส่งผลต่อความเชื่อ ค่านิยม เจตคติ ตลอดจนพฤติกรรมและเกิดการเบี่ยงเบนค่านิยมไทยไปตามกระแสวัฒนธรรมต่างชาติ ด้วยเหตุนี้

รัฐบาลจึงตระหนักถึงการพัฒนาคนที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 และ 10 จึงให้ความสำคัญในการเพิ่มคุณภาพและศักยภาพของคนที่มีมุ่งเน้นในการพัฒนาจิตใจ คุณธรรม และจริยธรรม อีกทั้งมติของคณะรัฐมนตรีประกาศให้ พ.ศ. 2550 ซึ่งตรงกับวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระชนมพรรษา 80 พรรษา เป็นปีแห่งการอาสาช่วยเหลือสังคม ส่งเสริมเรื่องการให้และการอาสาช่วยเหลือสังคมทั้งในภาวะปกติและในภาวะวิกฤติให้เป็นวาระแห่งชาติ นอกจากนี้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้สนับสนุนให้เยาวชนได้มีโอกาสสมัครเป็น “อาสาสมัคร” หรือ “จิตอาสา” เพื่อให้การช่วยเหลือสังคมและผู้อื่น โดยมีความเชื่อว่าสังคมที่ประกอบด้วยคนที่มีไมตรีช่วยเหลือกันในสังคมก็จะมีแต่ความสุข⁽¹⁾

วัยรุ่น เป็นวัยที่ต้องเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงภายในตัวเองทั้งทางร่างกาย สังคม อารมณ์ และจิตใจ จากวัยเด็กเข้าสู่ผู้ใหญ่ อาจเกิดความสับสนทางจิตใจ ทำให้เกิดผลกระทบต่อคุณธรรม ซึ่งควรมีการปลูกฝังและการพัฒนาคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง โดยสถาบันทางสังคมแห่งแรกในชีวิตที่ทำหน้าที่ขัดเกลาทางสังคมคือสถาบันครอบครัว มีหน้าที่จะต้องให้ความรักความอบอุ่นพร้อมทั้งการปลูกฝังคุณธรรมให้แก่สมาชิกใหม่ที่เกิดขึ้นมาในครอบครัวเพื่อเป็นรากฐานในการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์⁽²⁾ ซึ่งในการปลูกฝังคุณธรรมนั้นมี 3 วิธีคือ การสอนโดยตรงให้แก่เด็ก คือการสอนความรู้สึกผิดชอบชั่วดีให้แก่เด็กซึ่งเกิดจากการอบรมสั่งสอนของบิดามารดา การถ่ายทอดจากผู้ใหญ่สู่เด็ก คือการที่บิดามารดาเป็นแบบอย่างของลูก ซึ่งสามารถทำให้เกิดคุณธรรมหรือความรู้สึกผิดชอบชั่วดีได้ และการให้ความรัก คือการสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นในครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดู⁽³⁾ สถาบันทางสังคมที่น่าจะมีความสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมอีกก็คือโรงเรียน ซึ่งสามารถสอนคุณธรรมได้ในรูปแบบของ

แบบเรียน การจัดกิจกรรม และการเป็นตัวแบบที่ดีของครู ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมคุณธรรมที่ได้ผลอย่างยิ่งอีกวิธีหนึ่ง⁽⁴⁾

การปลูกฝังคุณธรรมนอกจากเริ่มจากครอบครัวและโรงเรียนแล้ว ส่วนหนึ่งก็ต้องเกิดจากตัวบุคคลเองที่ต้องการจะแสดงพฤติกรรมที่พึงปรารถนาเหล่านั้นออกไป ทั้งนี้เกิดจากการพัฒนาตนเองของแต่ละบุคคลซึ่งบุคคลที่มีทัศนคติต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง (self-esteem) ก็จะมีการพัฒนาตนเองได้อย่างรวดเร็ว⁽⁵⁾

ด้วยเหตุนี้ทางภาครัฐ ชุมชน โรงเรียน และครอบครัว จึงเปิดโอกาสและสนับสนุนให้วัยรุ่นได้แสดงศักยภาพของตนเองได้รู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยผ่านกิจกรรมช่วยเหลือสังคม เพราะการช่วยเหลือผู้อื่นเป็นการพัฒนาคุณธรรมในจิตใจบุคคลในมิติทางสังคมอย่างหนึ่ง ด้วยความเชื่อที่ว่าเป็นการทำบุญส่งเสริมการเรียนรู้ให้บุคคลเข้าใจชีวิต สังคม เกิดการเรียนรู้ ความสุข จากการให้มากยิ่งขึ้น เป็นช่องทางในการพัฒนาจิตใจ เอื้อเพื่อเพื่อแผ่ เป็นการฝึกฝนให้รู้จักแบ่งปันทำประโยชน์แก่ผู้อื่น เกิดสำนึกต่อส่วนรวม⁽⁵⁾ โดยผู้วิจัยคาดว่า สถาบันครอบครัว สถาบันทางสังคมต่าง ๆ และตัวบุคคลเอง ต่างก็มีความสำคัญในการเสริมสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นกับตัวบุคคล ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล การทำหน้าที่ของครอบครัว การสนับสนุนทางสังคม ทั้งจากโรงเรียนและโรงพยาบาล และการเห็นคุณค่าในตนเองที่อาจจะมอิทธิพลต่อคุณธรรมของวัยรุ่น เพื่อศึกษาเป็นต้นแบบในการนำไปพัฒนาวัยรุ่นให้เป็นบุคคลที่เสียสละตนเองเพื่อสังคม เป็นผู้มึคุณธรรม และเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติต่อไปในอนาคต

วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือวัยรุ่นจิตอาสา

ภายในโรงพยาบาลชุมชนจังหวัดนนทบุรีทั้ง 5 โรงพยาบาล โดยวัยรุ่นจิตอาสาที่มีอายุระหว่าง 13-21 ปี จำนวนทั้งสิ้น 426 คน ใช้การหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป statistical power analysis⁽⁶⁾ และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วนประชากร (proportional stratified random sampling) ตามจำนวนโรงพยาบาลชุมชนของจังหวัดนนทบุรี ได้กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจำนวน 297 คน แต่เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนน้อย และป้องกันความคลาดเคลื่อนของงานวิจัย ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างมากกว่าที่กำหนดไว้ ซึ่งเก็บจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 413 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแบ่งเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วยข้อความจำนวน 10 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุระดับการศึกษา ผลการเรียน จำนวนพี่น้อง ลำดับการเกิด รายได้ของครอบครัว สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาบิดา และระดับการศึกษาของมารดา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง สร้างขึ้นจากแนวคิดของ Coopersmith⁽⁷⁾ มีจำนวนข้อความ 36 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นข้อความเชิงบวกทั้งหมด โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นข้อความที่ใช้แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรม สร้างขึ้นจากแนวคิดของ กระทรวงศึกษาธิการ (ปีงบประมาณ 2550-2551)⁽⁸⁾ มีจำนวนข้อความ 46 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นข้อความเชิงบวกทั้งหมด โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของครอบครัว สร้างขึ้นจากแนวคิด McMaster Model of Family Functioning (MMFF) ของ Epstein, Bishop & Baldwin⁽⁹⁾ มีข้อความจำนวน 30 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นข้อความเชิงบวกทั้งหมด โดยใช้

แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียน สร้างขึ้นจากแนวคิดของ House⁽¹⁰⁾ มีข้อความจำนวน 22 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นข้อความเชิงบวกทั้งหมด โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 6 แบบสอบถามเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคมจากโรงพยาบาล สร้างขึ้นจากแนวคิดของ House⁽¹⁰⁾ มีข้อความจำนวน 21 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นข้อความเชิงบวกทั้งหมด โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ในการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ดังนี้ การเห็นคุณค่าในตนเอง 0.93 คุณธรรม 0.91 การทำหน้าที่ของครอบครัว 0.94 การสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียน 0.90 และการสนับสนุนทางสังคมจากโรงพยาบาล 0.95

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนมกราคม ถึง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 รวม 7 สัปดาห์ ได้รับแบบสอบถามคืนมาทั้งหมดจำนวน 413 ฉบับ ซึ่งแบบสอบถามทั้งหมดมีความสมบูรณ์ครบถ้วนสามารถนำไปวิเคราะห์ทางสถิติได้ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis)

ผลการศึกษา

1. คุณลักษณะส่วนบุคคลของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

วัยรุ่นจิตอาสาที่ร่วมกิจกรรมภายในโรงพยาบาลชุมชนจังหวัดนนทบุรี ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 77.2

มีอายุระหว่าง 16-17 ปี ร้อยละ 46.4 กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 57.3 มีผลการเรียนเฉลี่ยอยู่ในระดับ 3.01-3.50 ร้อยละ 39.5 มีจำนวนพี่น้อง 2 คน ร้อยละ 43.1 เป็นบุตรลำดับที่ 1 ร้อยละ 56.4 คน สถานภาพสมรสบิดามารดาอยู่ร่วมกัน ร้อยละ 73.4 ครอบครัวที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 39.0 การศึกษาของบิดาอยู่ในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 36.3 และการศึกษาของมารดาอยู่ในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 47.9

ผลการศึกษสามารถสรุปได้ว่า วัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างรับรู้อยู่ในระดับสูง มีด้านครอบครัวของตนเองทำหน้าที่ของครอบครัว (\bar{x} 4.05) มีด้านการสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียน (\bar{x} 4.11) มีด้านการสนับสนุนทางสังคมจากโรงพยาบาล (\bar{x} 4.07) การเห็นคุณค่าในตนเอง (\bar{x} 3.92) มีด้านคุณธรรม (\bar{x} 3.98)

2. การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Multiple Regression Analysis with Stepwise Method)

เพื่อทดสอบสมมุติฐาน ปัจจัยส่วนบุคคล การทำหน้าที่ของครอบครัว การสนับสนุนทางสังคม และการเห็นคุณค่าในตนเอง ร่วมกันมีอิทธิพลต่อคุณธรรมของวัยรุ่นจิตอาสา โดยใช้ตัวแปรอิสระคือ ปัจจัยส่วนบุคคล การทำหน้าที่ของครอบครัว การสนับสนุนทางสังคม และการเห็นคุณค่าในตนเอง พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองด้านความรู้สึกว่าตนมีความสามารถ การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว การเห็นคุณค่าในตนเองด้านความรู้สึกว่าตนมีคุณความดี และการทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการแก้ปัญหาของสมาชิกในครอบครัว ร่วมกันมีอิทธิพลต่อคุณธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และการสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสาร

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของตัวแปรพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่อคุณธรรมของวัยรุ่นจิตอาสา

ตัวแปรที่นำมาศึกษา	b	SEb	Beta	t	p-value
1. การเห็นคุณค่าในตนเองด้านความรู้สึกว่าตนมีความสามารถ	1.173	0.170	0.276	6.916	0.000
2. การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว	1.467	0.209	0.263	7.027	0.000
3. การเห็นคุณค่าในตนเองด้านความรู้สึกว่าตนมีคุณความดี	1.111	0.174	0.253	6.387	0.000
4. การสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียน	0.554	0.182	0.112	3.045	0.003
5. การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการแก้ปัญหาของสมาชิกในครอบครัว	0.972	0.254	0.140	3.822	0.000
6. การสนับสนุนทางสังคมด้านสิ่งของและบริการจากโรงพยาบาล	0.544	0.196	0.103	2.776	0.006

ค่าคงที่ (a) = 20.062

R 0.846, R² 0.716, R²_{adj} 0.711, F Overall 144.756, Sig F 0.000

จากโรงเรียน การสนับสนุนทางสังคมด้านสิ่งของและบริการจากโรงพยาบาล ร่วมกันมีอิทธิพลต่อคุณธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยตัวแปรทั้ง 6 ตัว ร่วมกันพยากรณ์คุณธรรมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และสามารถอธิบายได้ร้อยละ 71.1 (ตารางที่ 1)

เมื่อนำตัวแปรที่สามารถร่วมกันพยากรณ์คุณธรรมโดยรวมของวัยรุ่นจิตอาสาในจังหวัดนนทบุรี มาเขียนสมการจะได้สมการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของคุณธรรมในรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

คุณธรรม = 0.276 (การเห็นคุณค่าในตนเองด้านความรู้สึกว่าตนมีความสามารถ) +0.263(การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว) +0.253 (การเห็นคุณค่าในตนเองด้านความรู้สึกว่าตนมีคุณความดี) +0.112 (การสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียน) +0.140 (การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการแก้ปัญหาของสมาชิกในครอบครัว) +0.103 (การสนับสนุนทางสังคมด้านสิ่งของและบริการจากโรงพยาบาล)

จากสมการพยากรณ์คุณธรรมของวัยรุ่นจิตอาสาพบว่า ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในการพยากรณ์คุณธรรมได้ดีที่สุด 3 ลำดับต้น คือ การเห็นคุณค่าในตนเองด้านความรู้สึกว่าตนมีความสามารถ รองลงมา คือ การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว

วิจารณ์

การเห็นคุณค่าในตนเองด้านความรู้สึกว่าตนมีความสามารถ มีอิทธิพลต่อคุณธรรมของวัยรุ่นจิตอาสาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากวัยรุ่นจิตอาสาส่วนมากจะเป็นผู้ที่มีการเรียนอยู่ในระดับดี คือ มีเกรดเฉลี่ยมากกว่า 3.00 เป็นส่วนมาก จึงเป็นผู้ที่มีความสามารถทางด้านการเรียน และประสบความสำเร็จในด้านการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ Coopersmith⁽⁷⁾ ที่กล่าวว่าลักษณะของบุคคลที่มีการ

เห็นคุณค่าในตนเองด้านการรู้สึกว่าคุณมีความสามารถ มักจะประสบความสำเร็จในชีวิต มีความมั่นใจในการเผชิญหน้ากับปัญหา นอกจากนี้วัยรุ่นจิตอาสายังต้องการทำประโยชน์เพื่อสังคม เพราะเป็นการเพิ่มพูนทักษะและความรู้ให้กับตนเองอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ Bass⁽¹¹⁾ ที่กล่าวว่าบุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง จะมีพฤติกรรมที่แสดงถึงความมั่นใจในตนเอง จะช่วยเหลือบุคคลอื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนหรือค้ายกย่องสรรเสริญ เพราะตระหนักว่าการช่วยเหลือผู้อื่นทำให้ได้รับประโยชน์จากการช่วยเหลือนั้นเป็นการเพิ่มพูนความรู้ให้ตนเองด้วย

การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว มีอิทธิพลต่อคุณธรรมของวัยรุ่นจิตอาสาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวที่บิดามารดาอยู่ร่วมกัน ทำให้สมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี การควบคุมพฤติกรรมที่เกิดขึ้นนั้นมาจากความเข้าใจที่สามารถยืดหยุ่นได้ตามเหตุการณ์ ซึ่งเป็นการควบคุมพฤติกรรมที่เหมาะสมที่สุด⁽⁹⁾ ทำให้วัยรุ่นจิตอาสาแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบปัจฉิม⁽¹²⁾ ได้แบ่งรูปแบบการเลี้ยงดูตามปัจจัยจิตวิทยานิเวศ กล่าวว่าการเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล แก้ปัญหาด้วยเหตุผลและมีความเข้าใจนั้นส่งผลต่อการส่งเสริมจริยธรรมของเด็กและวัยรุ่น

การเห็นคุณค่าในตนเองด้านความรู้สึกว่าตนมีคุณความดี มีอิทธิพลต่อคุณธรรมของวัยรุ่นจิตอาสาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากวัยรุ่นจิตอาสา มีคุณลักษณะของการเป็นอาสาสมัครที่ทำงานช่วยเหลือสังคม ด้วยใจที่พร้อมสละเวลา แรงกาย และสติปัญญา เพื่อสาธารณประโยชน์ เมื่อพบเห็นปัญหาหรือความทุกข์ที่เกิดขึ้นกับผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ซึ่งวัยรุ่นจิตอาสาที่ยังเต็มใจที่ทำการกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เป็นบุคคลที่มีคุณความดีน่ายกย่องสอดคล้องกับ Coopersmith⁽⁷⁾ กล่าวว่าบุคคลที่มีคุณ

ความดีจะปฏิบัติตนอยู่ในคุณธรรม และมีจิตใจที่เอื้อเพื่อแก่ผู้อื่น และสอดคล้องกับศักดิ์ชัย ทิรัญทวี⁽¹³⁾ ที่กล่าวว่า ผู้ที่มีจริยธรรมจะเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่องาน ทำหน้าที่ความเป็นพลเมืองที่ดี และยินดีให้ความช่วยเหลือผู้อื่น

การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการแก้ปัญหาของสมาชิกในครอบครัว มีอิทธิพลต่อคุณธรรมของวัยรุ่นจิตอาสา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ทั้งนี้ อาจเนื่องจากครอบครัวของวัยรุ่นจิตอาสา มีระดับการทำหน้าที่ของครอบครัวอยู่ในระดับสูง ทำให้ครอบครัวมีความเข้าใจร่วมมือ ร่วมใจกันแก้ปัญหาเมื่อประสบปัญหา สอดคล้องกับการศึกษาของ Keitner⁽⁹⁾ ที่กล่าวว่า ครอบครัวของผู้ป่วยโรคซึมเศร้า จะมีการทำหน้าที่ของครอบครัวและการควบคุมพฤติกรรม

การสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียน มีอิทธิพลต่อคุณธรรมของวัยรุ่นจิตอาสา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้ อาจเนื่องจากวัยรุ่นจิตอาสาทั้งหมดเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระบบการศึกษา ทำให้ได้รับข้อมูลข่าวสารในเรื่องกิจกรรมจิตอาสาจากการประชาสัมพันธ์ของอาจารย์ ทำให้ได้ทราบถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากกิจกรรมจิตอาสา นี้ อีกทั้งยังได้รับการอบรมสั่งสอนในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมจากอาจารย์ จากบทเรียน และจากกิจกรรมต่างๆของโรงเรียน ทำให้วัยรุ่นจิตอาสา มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องคุณธรรมเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ Kohlberg⁽⁴⁾ ที่กล่าวว่า การสอนจริยธรรมจากโรงเรียนเป็นการปลูกฝังจริยธรรมที่ได้ผลอย่างยั่งยืนวิธีหนึ่ง นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการ ได้วางแนวทางการศึกษาที่ต้องยึดหลักพัฒนาคนให้มีความรู้คู่คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต โดยให้กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมในทุกๆระดับชั้นของการศึกษา⁽¹⁴⁾

การสนับสนุนทางสังคมด้านสิ่งของและบริการจากโรงพยาบาล มีอิทธิพลต่อคุณธรรมของวัยรุ่นจิตอาสา

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้ อาจเนื่องจากกิจกรรมจิตอาสาที่เป็นกิจกรรมใหม่ของโรงพยาบาล จึงมีความต้องการที่จะจูงใจให้มีวัยรุ่นจิตอาสาจำนวนมาก ทางโรงพยาบาลจึงใช้วิธีการเสริมแรงทางบวก เช่น ให้ขนม ให้คำชมเชย ให้การดูแลที่ดีกับวัยรุ่นจิตอาสาที่มาร่วมทำกิจกรรม เพื่อที่จะจูงใจให้มาร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ Kahn⁽¹⁵⁾ ที่กล่าวว่า การใช้ความช่วยเหลือ เป็นการปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อบุคคล โดยการให้สิ่งของหรือการช่วยเหลือโดยตรง การช่วยเหลือเหล่านั้นอาจจะเป็นวัตถุ เงินทอง ข้อมูลข่าวสารหรือเวลา สามารถจูงใจได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะบางประการ ที่อาจจะเป็นประโยชน์ต่อไป คือ ในการพัฒนาบุคคลให้มีคุณธรรมจริยธรรม ควรเริ่มจากครอบครัวเป็นพื้นฐาน ทั้งนี้ควรจะมีการกระตุ้นให้บิดามารดาได้ตระหนักในหน้าที่ของตนเองและหันมาเอาใจใส่บุตรหลานมากยิ่งขึ้น โดยหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชนควรร่วมมือกันในการรณรงค์ให้ครอบครัวตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนในการดูแลบุตรหลาน โดยการใช้สื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือ หรือการเปิดอบรมตามสถานที่ราชการ เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล เป็นต้น เพื่อสร้างรากฐานของการปลูกฝังคุณธรรมให้แก่วัยรุ่น และควรได้รับการสนับสนุนจากสถาบันทางสังคมต่าง ๆ โดยมีการร่วมมือกันในการจัดโครงการที่ช่วยพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้แก่วัยรุ่นให้มากขึ้น เช่น การจัดค่ายอาสาในช่วงปิดเทอม การจัดกิจกรรมธรรมะ เป็นต้น เพื่อให้วัยรุ่นได้เรียนรู้ถึงคุณธรรมที่ถูกต้อง และสามารถนำมาเป็นแนวทางปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่สนับสนุนทุนในการทำวิจัยครั้งนี้ และขอขอบคุณกลุ่ม

ตัวอย่างของการศึกษาครั้งนี้ คือ วัยรุ่นจิตอาสาในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนนทบุรี ที่สละเวลาและให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามเพื่อให้วิทยานิพนธ์ครั้งนี้สมบูรณ์เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

1. กรมสุขภาพจิต. คู่มือส่งเสริมสุขภาพจิตนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสำหรับครู. นนทบุรี: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก; 2543.
2. พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุษย์. จิตวิทยาครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: ธนาเพลส; 2550.
3. Coles R. The moral intelligence of children : how to raise a moral child. New York: Random House; 1998.
4. Kohlberg Lawrence. Moral stage: current formulation and a response to critique. Chicago: Rand McNally and Company; 1975.
5. อรศรี งามวิทยาพงศ์. สร้างสุขภาวะทางจิตวิญญาณผ่านงานอาสาสมัคร: กรณีศึกษา ฉลาดทำบุญ. วารสารสำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2548; 3(1);2-3.
6. Choen J. Program statistical power analysis [online] 1988 [cited 2008 May 25]; Available from: URL: http://www.ncss.com/pass_upgrade.html
7. Coopersmith S. The antecedents of self-esteem. San Francisco: W.H. Freeman; 1981.
8. กระทรวงศึกษาธิการ. นโยบายและยุทธศาสตร์การเสริมสร้างคุณธรรมในระบบการศึกษาไทย. เอกสารประกอบวาระการประชุมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ. วันที่ 3 พ.ย. 2549, ณ กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ; 2549.
9. Keitner G, Bishop D, Epstein N, Miller I, Zlotnih C. Mc Master Structured Interview of Family Functioning (McSIFF). Ontario, Canada: Providence; 1987.
10. Brown MA. Social support during pregnancy, Nursing Research: New York. Am J Nurs 1986; 35 (1):43-65.
11. Bass BM. Psychology and organizational Behavior. London: Harper & Row Ltd; 1960.
12. ดวงเดือน พันธมนาวิน, เพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม. จริยธรรมของเยาวชนไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ; 2520.
13. ศักดิ์ชัย นิรัญทวี. จริยศาสตร์ศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์; 2525.
14. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย; 2549.
15. Kahn RL. Aging and social support aging from birth to death: interdisciplinary perspective. Colorado: Westview press; 1979.

Abstract Influences of Family Function, Social Support and Self Esteem on Virtue of the Young Volunteer-Spirits: A Case Study of Community Hospitals in Nonthaburi Province
Piriya Lertmongkhonnam*, Ngamlamai Piolueang**

*Master of Science (Community Psychology), Kasatsart University, **Community Psychology, Department of Psychology, Kasatsart University

Journal of Health Science 2009; 18:222-9.

The objectives of this survey research were to study family function, social support, and self esteem and influences on virtue of 413 young volunteer-spirit students in five the community hospitals in Nonthaburi Province by using questionnaires during January-February 2008. Statistical methods employed were descriptive and multiple regression analysis with stepwise method.

It was found that the family function, social support, self esteem and virtue of the young volunteer-spirit students in the community hospitals were at high levels. The factors included self esteem in competence dimension, family function in behavior control dimension, self esteem in virtue dimension, social support in information support from school, family function in problem solving dimension, social support in instrumental support from hospitals had influenced on their virtue at the 0.001 level of significance with the possibility at 71.1 percent (R^2_{adj} 0.711). Especially, the self esteem in competence dimension was the best predictor among those factors analyzed.

Key words: volunteer-spirit, family function, social support, self esteem and virtue